

DİRİLİŞ YILLARI

Mustafa Kirenci

IV

■ Mevlâna İdris

Derginin çıkışıyla birlikte -ancak yaklaşık tarihi bu şekilde belirleyebiliyorum- Mevlâna İdris'i tanıdım. Yaşıtlarımızdan olgun, yaşı itibarıyla da bizden sonra doğan kardeş gibi. 1966 doğumluydu. Benden 3 yıl sonra mezun oldu. İstanbul Hukuktan. Üstat'ı zaman zaman ziyarete gelir, mesafeye riayet eder, başıyla ve hafif bir sesle selam verir, bir anlığına ayakta kalır, Üstat'ın mukabele etmesiyle daim hâli üzere sükûnetle otururdu. Oturuşunu hiç değiştirmez, konuşuluyorsa ya da devam eden bir konu varsa dinler, eğer sükût hâli varsa kendi hâli o sükût hâliyle bütünleşir ama her hâlûkârda mutmain bir şekilde ortama mezc olurdu. O sadece *Diriliş*'te değil bulunduğu her ortamda böyle idi. Nasıl ki, seyrettiğimiz bir manzara enstantanesinde ne eksik ne de fazla, her bir unsurun yaratışa sessizce eşlik etmesi ve yekvücut olması, o manzaraya dışardan bakan kişiye de bir davet hükmünde ise Mevlâna da bu daveti hisseder ve bütün varlığıyla katılırdı. Bu katılış hâinden anlaşılır, bazen kendi içinde dolu dolu sessizce yaşama şeklinde olabildiği gibi bazen de içindekiler âdeta bir dua, bir niyaz gibi dile gelir belki de taşardı. Bir Anadolu Kavağı gezimizde şöyle bir çevreye baktıktan sonra bir kısmı yıkılmış bir surun dibine çökmüş, uçurumun aşağısında bütün ihtişamı ve insana sonsuzluk hissi veren masmavi denize bakarak gözleri yarı açık yarı kapalı "*Sana dün bir tepeden baktım aziz İstanbul*"u söylemişti. O eşsiz manzarayı kendisi gibi İstanbul âşığı Yahya Kemal'in şiirini anarak taçlandırmıştı. Anadolu Kavağı'ndaki o geziden ve 30 yılı aşkın bir zamandan sonra bende kalan eşsiz hatıraları, Mevlâna'ya borçluyum. Ortanca kızım yeni doğduğunda ailesiyle gelmiş sağ kulağına ezan, sol kulağına kamet okumuş, sağ kulağına ismini de üç kere söylemiş ve güzel bir dua yapmıştı. Onun böyle hâlleri, her arkadaşında

bıraktığı aziz hatıraları çoktur. Hepsi de Mevlâna'ya yakışan, birbiriyle bütünleşen hatıralardır.

Mevlâna'nın, *Diriliş*'ten önce rahmetli ağabeyi Nedim Ali'nin 1984 yılından başlayarak -1994'e kadar- *Andırın Postası*'nın sanat eki olarak çıkardığı *İkinci Yazıları*'nda da şiirleri yayımlanmıştı. Haftalık *Diriliş* dergisinde yayımlanan ilk şiiri ise "Fener Dalgınlığı". Haziran 1989'da. O zaman 23 yaşında Hukuk Fakültesinden mezun olma arefesindeydi. *Diriliş*'in birçok sayısında şiirleri yayımlandı: "Siz Gidin Ağlayın Ben Devrim Yapacağım", "Gizli Rapor", "Aynaya Bakan Adam", "Beyaz Düğmeli Adam", "Güneşsizlik Tarihi", "Rüyaları Elinden Alınmış Halk. Şiiri de kendisi gibiydi. Kendisini hemen sevdirebilir, genellikle nadirattan olan şey görülür, hâli kalemine yansdı.

O zamanlar dergiye yazı ve şiir verenler ya daktilo edilmiş hâlde ya da el yazısı ile yazılmış olarak verirlerdi. Mevlâna, inci tanesi gibi yazısıyla dizdiği mısralarını kâğıda itinayla ortalananmış bir hâlde getirir, sessizce bırakırdı. Galiba *Beyaz Düğmeli Adam* -aşağıda paylaşacağım- şiirindeydi. Masaya bıraktıktan sonra Üstat alıp okudu. Mevlâna -hiçbir gelişinde uzun kalmazdı- müsaade almak için hareket ettiğinde "*Yeteneklisin, şiirlerin güzel, yazdıkça getir, dergiye koyalım.*" dedi. Vefatından birkaç yıl önce Kıztaşı'nda devamlı geldiği çay ocağında otururken "Hatırlıyor musun?" diye sordum. Bir mahcubiyet anında zaman zaman yaptığı gibi; iki avuç içini, duaya âmin der gibi yüzüne götürüp başını eğdi, "*Ne söyleyeceğimi bilemedim o an, teşekkürüm boğazımda düğümlendi.*" dedi.

Mevlâna'nın sırf ona özgü işlerinden biri de yaşıtı yakın arkadaşları dışında pek kimsenin bilmediği "Ceride-i İzdivac" diye bir dergi-davetiye icat etmiş olmasıydı. Dergi dedim ama aslında bir düğün davetiyesi. Dergi formatında hazırlanmış A4'ün ikiye katlanmış yani A5 ebadında 4 sayfa. Sayfalarda dostların yazıları var. "Ceride-i İzdivac"ın mottosu "Ömürlük Müstakil Gazete" idi. 4. sayfanın sonunda künye şeridinde "Kurucu ve Sahibi: Mevlâna İdris Zengin; Genel Yayın Yönetmeni: Üstad Ceviz Yaprağı (Bu imza ile bir yazı da var); İlan ve reklam alınmaz, abone yapılmaz, Amerika'ya gönderilmez." bilgileri verilmiş. 22 Ocak 1994 tarihli gazetenin ilk sayısı Mevlâna'nın davetiyesi idi. "Şehrimizde Bir Evlilik" manşetiyle düğün haberi veriliyor, "Üstad Ceviz Yaprağı" imzasıyla Osmanlı Türkçesi metinleri üslubu ve lisanıyla başyazı yer alıyor, ikinci sayfada Şaban Abak, üçüncü sayfada İhsan Durdu ve Kemal Sayar'ın yazıları yer almakta. Son sayfada Hasan Aycın Bey'in çizgisi var. Bu dergi her evlenen arkadaş için galiba birkaç sayı çıktı. Benim de İhsan Durdu'nun evliliği üzerine "Ceride-i İzdivac"ta bir yazım çıktı. Bugünden baktığımda benim için takdire şayan bir buluş vasfını hâlâ koruyor. Çoğumuz yapıla yapıla sıradanlaşmış birbirinin benzeri -davetiyeler vb.- şeylerden hazzetmeyiz ama çok az kişi onu aşmaya çalışır. Mevlâna en azından birkaç arkadaşı için böyle bir şeyi bulmuş muhtemelen kendilerine çocuklarına gösterebilecekleri bir mevkute-davetiye icat etmişti.

Mevlâna İdris, bu ve benzeri işleri ve vasıflarıyla bizim kuşağımızın en kendine özgü temsilcisiydi. Bendeki ve muhtemelen bütün arkadaşlarındaki portresini daima korudu. Onun başkalığı her hâlimden belli olurdu. Yetenekliydi; bir tarzı vardı. Yaptığı her işte, elini neye dokunsa, bir simyacı gibi ona bütünüyle kendisini katar, güzelleştirirdi. Herkes bir şeyi güzel yapabilir. Ama o yapılanların çoğunda yapanın kendisini bulmak zordur. Mevlâna'nın her işi kendi mührünü taşırdı, ismini yazmasa bile onu tanıyanlar bilirlerdi. Kitapları da sırf yazdıklarından ibaret değildi; kapağından, grafik tasarımına, yazı karakterinden, içindeki resim ve desenlere kadar her şey onun düşüncelerinin bir yansıması ve güzeli arayışlarının dışı vurumu idi. Çocuk edebiyatı eseri kaleme almak başka bir şey; o eseri, yazı karakterinden tasarımına kadar birçok unsuru uygun bir şekilde mezc ederek yayımlamak başka bir şey. Biri yazarı diğeri yayıncıyı ilgilendirir. Mevlâna, bütün bu aşamaları bir bir kendi hazırlıyor ve üzerinde düşünüyordu ve sonunda ortaya bir bütün hâlinde ona özgü kitap çıkıyordu. Bu yüzden kitaplarının her bir unsurunda, en ince ayrıntısında onun imzası, derinliği ve zevki vardı. Çocuklara sevgisi onlar için ürettiği, ortaya koyduğu her şeyde, yaptığı buluşlarla bütün sıcaklığı ve sevimliliğiyle aşikârdı. Bütün bunlar düşünülmüş, kafa yorulmuş yüksek bir değer düşünce-sine işaret ediyordu. Kitabın kapağına, tasarımına, kâğıdına önem verilmediği zamanlarda o en azından kendi kitapları için yaptıklarıyla “nasıl yapılabilir”in örneklerini gösterdi ve bu benim için hep dikkat çekici oldu.

Geçmiş kültür ve medeniyetimizin metinleriyle -bilhassa çocuk edebiyatı alanında da- bağımızın kopmasından sonra çocuğa bir edebiyat sunma, okuma zevki aşılama, çocuğu muhatap alma, çocuğu kültür ve medeniyetin ana unsuru olarak görme düşüncesi son yüzyılda ilk aklıma gelen isimlerle Kemalettin Tuğcu, Cahit Uçuk, Gülten Dayıoğlu, Cahit Zarifoğlu'nun kaleme aldıklarıyla; Mustafa Ruhi Şirin Bey'in hem yazdıkları hem de kurumsal çalışmaları ile başlamış, Mevlâna ile bu alan genişlemişti. Onun bu alana el atması ve önlemesi, ruhen sürekli genç kalabilmeyi başarabilmesi ve kendine özgü kişiliği ile yeni açılımlar kazandı. Daha öncesinde yayın dünyasında *Mesnevi*, *Bostan ve Gülistan* vb. gibi klasiklerden daha çok hayvan hikâyeleri şeklindeki derlemeler biraz da resimlenerek çocuklara uyarlanıyordu. Söz konusu metinlerden derlenen bu değerli hikâyeler gerek yayımlanma şekli -her türlü edebî zevkten arındırılıp nasihatın öncelenip bir an önce verilmek istenmesi- gerekse dili bakımından belli bir boşluğu doldursalar bile yeterli değillerdi. En kolay yol oluşu için yapıla yapıla sıradanlaşmışlar, tekrar edile edile tıkanmışlardı, en azından bu tür yaklaşımların bir geleceği yoktu. Mevlâna bütün bunlardan hareketle bir masal dünyası meydana getirdi. Çocuklara dair yazdıkları düşünülmüş, dert edinilmiş, çocuğun evreni ile hemhâl olunarak kaleme alınmış metinlerdi. Bu yüzden başlangıçta bizim kuşağın çocukları olmak üzere akabinde yeni nesiller tarafından da çok sevildi ve içselleştirildi. Bizim çocuklarımız onun isimlerini anarak imzaladığı kitaplarını okudular ve hep sevdiler.

Büyüyenay'ın ilk zamanlarında kitaplarını yayımlama konusunda ilk aradığım ve görüştüğüm kişi de Mevlâna'ydı. Kitaplarını yayınlama isteğime, “Yeni başlıyorsun, sana kıyamam...” diyerek karşılık verdi. Mevlâna'mız böyleydi: İki kelimeyle hem meramını anlatır hem de gönül alırdı. Tek cümlelik, bazen tek kelimelik tam sayfa resimli tasarımlarını hatırlayalım. Mevlâna bu çalışmalarında, kelimesine ve cümlesine her şeyi sığdırmak ister, sözü uzatıp yormaz onu tüketmekten imtina eder, âdeta okurlarını/izleyicilerini özgür bırakır, sadece düşünmelerini isterdi.

Kıztaşı'nda zaman zaman oturduğumuz çay ocağının önünden her geçişimde, yaslanıp oturduğu köşeye, her zamanki yerine hep bakar; yoklukları birer birer çoğaltan şu hızla geçip giden yılları düşünürüm. Bu sırrı kim çözmüş ki “bir kere gelmiş bulduğumuz” bu yer, geride kalanlar için, önden gidenlerin hayalleriyle ve gölgeleriyle dolu. Sonunda düşüncelerim beni, şairin “*baki kalanın hoş bir sada olduğu*”na dair mısrasına götürdü. Kendi kendime “hoş sada” ifadesini tekrar edip durdum. İfadenin mülayimliği ve sevecenliği Mevlâna siluetiyle iç içe geçtiğinde teselli edici şey içime doğdu ve bana kendini kabul ettirdi. Bütün yazı ve şiirlerinin ötesinde tutum ve davranışlarını da hatırlayarak “hoş sada” ve “Mevlâna” biz geride kalanlar için güzel bir örnek ortaya koyuyor.

Uzun zamandır şunu da düşünüyorum: yazmak ve gönüllerde yer almak... Bu ikisi çoğu zaman bir araya gelemiyor. Bazen yazılanlardan, bazen de yazanların hâllerinden dolayı. Hâl ve yazı birbirini doğrulamadıkça ya da aynada aynı görüntüyü vermedikçe; davranışlar sözlerle, sözler de davranışlarla aynı yola revan olmadıkça bu gerçekleşmiyor; gerçekleşmemesi bir yana itici, soğutucu ve uzaklaştırıcı bir pratik de ortaya çıkarıyor. Bu çelişkinin artık en kolay fark edildiği zamanlardayız. Dilimiz, olması gerekeni de bir deyimle de taçlandırmış: Özü sözü, içi dışı bir olmak. Mevlâna içi dışı yekpare bir hayat yaşadı ve her birimize de ayrı ayrı yaşattı.

Bir de Mevlâna Hüdevendigâr'ın “*Sen anılması güzel bir söz ol*” deyişini Mevlâna İdris'le birlikte hatırlıyorum. Aynı şeyi rahmetli Âkif Emre'de de hissetmiş ve yaşamıştım. Vefatından sonra yazılanlar, dost meclislerinde söylenenler ve hâlâ söylenegelenler, farklı farklı insanlarla tazelenen anılar onları geride kalanların hatıralarında anılması güzel bir söze dönüştürmüş; varlıkları aramızda olmasa da bizim nazarımızda onlar başka bir varlık katına çıkmışlardı.

Kalbin en aziz mihmanının saffet olduğunu söyleyen edip, ne güzel ifade etmiş. Birçok şey hayatımızdan çıkabilir ne gam! O kalsın. Terk etmesin bizi. İnaniyorum ki Mevlâna, son nefesine kadar o aziz konuğu ağırladı, korudu, kolladı, üzerine titredi ve yaşattı. Ruhu şad olsun.

Beyaz Düğmeli Adam

İçimizden biriydi adam. Bizimle birlikte aynı dünyayı paylaşıyordu

Adamın tek ceketi vardı

İki ayakkabısı vardı.

Ayakkabılarını giyip yürüdüğü zaman, ayakkabılarını çıkartıp durduğu zaman, yağmur yağdığı zaman, ay doğduğu zaman, eylül geldiği zaman, gül açıldığı zaman, insanlar ağladığı zaman.

Ve her zaman.

Görüldü ki adamın ceketinin önü hep açıktır.

Adama soru sorulduğunda, cevap olarak cebinden beyaz bir düğme çıkartıp gösterirdi.

Adam kalabalık meydanların, otoparkların, müzelerin ve gökdelenlerin önünden geçerken cebinden o beyaz düğmeyi çıkartıp gösterirdi.

Kuşları uçarken görse, suyu akarken görse, çocukları büyürken görse cebinden düğmesini çıkarıp gösterirdi.

Düğme hep cebindeydi adamın

Ceketinin önü hep açıktı

Bir gün görüldü ki

Görüldü ve anlaşıldı ki

Adam bir tek yerde, bir tek şey yaparken cebinden o beyaz düğmeyi çıkartıp ceketine dikmekte, önünü iliklemede ve sonra düğmeyi yeniden söküp cebine koymaktadır.

Adam öldüğünde cebindeki beyaz düğmeden ve ceketinin iç yakasındaki iğne ile iplikten başka hiçbir şey bulunamadı üzerinde.

Bilindi ve söylendi ki

Adamın görüldüğü yer câmi idi ve yaptığı şey namaz kılmaktı.

Böyle bilindi böyle söylendi.

(Diriliş, 21-30 Mart 1990, Sayı: 88-89)

Ruhu şad olsun.

Amina Siljak Jesenković

1991'de daima hatırladığım bir ziyaret oldu. Bosna'dan Amina Siljak geldi. Daima hatırlamamın birkaç cephesi var. İlki "İslam Âlemi"nin herhangi bir yerinden gelen ziyaretçilerden Üstat çok memnun olur bu memnuniyet ve hoşnutluğu günlerine yansırdı. Sorular sorar daima onları dinleme yoluna giderdi. Bu ziyaretler onun için âdeta beklenen bir haber, bizzat oralara gitmek ve görmek hükmünde idi. Bu gelen ziyaretçi ise sadece Bosna'dan gelmemiş bir de Üstat'ın memnuniyetini ziyadesiyle celbedecek bir hediye de getirmişti. Bosna'da çıkan ve Üstat'ın iki şiirinin çevirisi¹ de bulunan *Preporod Dergisi*

¹ Siljak, Amina, Zapis sa Cela-Alınyazısı Saati 4. Bölüm ve "İz Zbirke IV - Rijeci Zrtvovane za Vrijene: Bajka – Zamana Adanmış Sözler-Masal" *Preporod* (15 günlük) *Dergisi*, 1 Ekim 1990, 19/506.

si. Çevirileri, işte çıkıp gelen, biz yaşlardaki genç hanım yapmıştı. Ziyadesiyle dedim çünkü derginin adı “Preporod” yani Boşnakça “Diriliş-canlanma” demek. Âdeta bizim Diriliş’imiz gibi ya da onun Boşnak dilinde çıkan bir şubesi gibi. Üstat’ın memnuniyetini cömertçe izhar etmesinin sebeplerinden biri de çevrilen şiirlerin seçimi idi: Daha iki yıl önce ilk defa kitap olarak yayımlanmış *Alınyazısı Saati*’nin Kudüs ile ilgili ilk bölümü ve meşhur “Masal” şiiri. Başka bir sebebin de oldukça genç birinde bu anlamlı şiirlerin yankı bulması ve bu yankının bireysel bir duyuş olmaktan çıkıp ödeve dönüşmesi, kendi dilinde paylaşılması olduğunu düşünüyorum. Dergi bir süre masasının üzerinde mutena yerini korudu. Sonra da “saklayalım” diyerek arşive kaldırdık. *Preporod*’daki çeviriler bildiğim kadarıyla Üstat’ın İngilizce ve Fransızcadan sonraki üçüncü çevirisiydi.²

Amina Hanım sonraki yıllarda Türkiye’de çıkan bir dergide kendi tarzı ile mücehhez -canlı, esprili, zekice, ironik- özelde Bosna, genelde insanlık ruhunu yakaladığı güzel yazılar kaleme aldı. Büyüyenay’la birlikte yazılarına talip oldum ve yayımlamaktan heyecan duyduğum iki kitap ortaya çıktı. *Emin Dairenin Sivri Köşeleri* ve *Yekten Yürekten*. Bu süreçte hem kendisini hem de veli meşrep eşi, tasarım ve fotoğraf sanatçısı Tarık Jesenković Bey’i tanıdım. Türkiye’ye geldiklerinde görüşmelerimiz hep devam etti. Geçenlerde Amina Hanım, Rami’de yapılan 1. Uluslararası Yazarlar Buluşması için Türkiye’ye geldi. Etkinlikten birkaç gün önce yayınevinde sohbetimiz esnasında Diriliş’i ziyaretini hatırlatarak yazmak istediğimi söyledim. Bir de Üstat’ın vefatından sonra Bosna’da yapılan bir etkinlikte konuşmasının bir bölümü sosyal medyada paylaşılmıştı. Üstat’ın eserleriyle ilk karşılaşmasını anlatırken bir kitabına rastladığını ve kitabı karıştırdığında alışılagelmiş bir sağcı yazar olmadığını hemen fark ettiğini söylemiş daha cümlesini tamamlamadan diğer konuşmacının araya girmesiyle sözleri yarım kalmıştı. Bunu da kendisine anlattım. Ama kalemimin kendisi kadar güçlü olmadığını düşünerek ve yazacaklarını da merak ederek kendisinden yazmasını istedim. Bosna’ya döndükten hemen sonra sağolsun aşağıdaki yazısını gönderdi:

Üniversite öğrenciliğim zamanında Sezai Karakoç’un kitaplarıyla karşılaştım. Yanılmıyorsam, ilk olarak Yunus Emre deneme Kitabı, daha sonra Alınyazısı Saati şiir kitabıydı; üçüncüsü ise İvo Andrić ve Drina Köprüsü³ üzerine deneme kitabı. O zamanlarda Yugoslavya’da Nâzım Hikmet, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, rahmetli annemin gençliğinde okuduğu Halide Edip Adıvar ve Reşat Nuri Güntekin gibi yazarların eserlerinin tercümeleri bulunuyordu. İstanbul’da iken öylesine bir kitapçıda bulup aldığım Sezai Karakoç’u hepsinden farklı buldum. Başka muhafazakâr

² İlk: Nermin Menemencioğlu, Fahir İz, *The Penguin Book of Turkish Verse*, Penguin Books, 1978, Çeviri Şiirler: Tinder Light-Kav, Sayfa: 377-378, çev.: Murat Nemet – Nejat; First-İlk, Sayfa: 379- 380, çev.: Murat Nemet - Nejat, Ayrıca Sayfa: 28-29.

İkincisi: Michele Aquie, Güzin Dino, Pierre Chuvin, *Entre Les Murs et La Mer*, François Maspero Paris, 1982, Çevirilen Şiir: Balcon - Balkon, Sayfa: 121.

³ Üstat’ın *Edebiyat Yazıları II* isimli eserinde yer alan yazısı.

olarak nitelendirilen yazar ve şairlerin eserlerini okumaya gayret etmiş isem de, kendimi o eserlerde bulamıyordum. Edebiyattan tebliğ değil, edebiyat bekliyordum. Edebiyattan o zamanlarda istediğim slogan değil, ideoloji değil, estetik ve ahlaki değerlerdi.

Mezuniyetten sonra, çalışmaya başladığım sene, iki aylığına Türkçeyi iletmeye İstanbul'a geldim. Sene 91, Slovenya'da savaş başlamış, Hırvatistan da kaynamaya başlıyor. Bosna savaşı arefesi. Bir taraftan İstanbul Üniversitesinde el yazmaları ve Osmanlı Dönemi divan edebiyatı, bir taraftan o günlerdeki Türkiye'nin edebiyat gelişmeleri. Bir yandan da rıka yazısıyla İbnülemin Mahmud Kemal tarafından istinsah edilen Hersekli Arif Hikmet'in eserleri, öbür yandan da estetiğinde ve dünya görüşlerinde kendimi bulabileceğim çağdaş yazarlar. Bildiğiniz genç insanın kendini arayışları. O zaman kadar Sezai Karakoç'u iyi kötü birkaç eserinden tanıyabildim, ancak simasını da merak ediyordum. Sorup soruşturuyordum, fotoğraf çektiler derler. Yok vesselam. Yurttaki, etrafımdaki yaşıtlara soruyordum, herkesin ezberinde Mona Rosa'sı var, efsaneleştirilmiş bir şiir. İyi, güzel fakat o günlerdeki benim arayışlarıma hitap etmiyor, şiire yaklaşımları da doğru bulmuyordum. Şiirden, karşı cinse ilan-ı aşk gibi anlaşılıyordu. Ben de o günlerde (ve 34 sene sonra bugün de) eşim olacak Tarık'a âşıkım, fakat bu mecazi aşk zihnimin tahtındaki şiirler gibi değildi. Sonuçta, karşılaştığım üniversiteli gençler Mona Rosa ötesini bilmiyorlardı. Bense ilkelere, ideallere açtım, ve bu ideallerin, kendi ideallerimin estetik bir söylemin çerçevesinde sunulmasına taliptim. Çünkü büyüdüğüm ortamda Müslüman'ın, inançlı birinin bilgiye, empatiye ve estetik değerlere sahip çıkması gerektiği ilkelere donatıldım. İşte, Sezai Karakoç'ta bulduğum şey buydu. Türkolog olmak istersem, üniversitede okutulan ve biyografisi ezbertilen şair ve yazarlar ve mensup oldukları edebî akımlar ötesinde, kendime göre bildiğim ve inandığım değerlere uygun biriydi ve keşfetmem gereken bir yazardı. Bir kitabın iç kapağından adresi okuyup, Çağaloğlu'ndaki yazıevine gitmeye karar verdim. Madem ki fotoğrafları yok, kendim görmek istiyordum. Alinyazısı Saati'nden bana "Ve Küdüs Şehri" şiiriyle ve "Masal" şiiriyle, ümmetin acısını anlatan şairi görmek istiyordum. O şiirleri kendim de sınırında bulunduğum Batı'nın en büyük şehrinin en büyük meydanında dünyanın her bir dilinde haykırmak isterdim. Muhtemelen duyan olur, Müslümansa, muhtemelen kendini geliştirir, değilse bizi anlar. Ezilmişlikten, ötekileştirilmekten, Müslüman kimliğinden utanmaktan, Müslüman yobazlığından usandığım kadar usanmıştım. Evet, o iki şiiri Türkiye'ye gelmeden önce Bosnacaya tercüme edip Preporod dergisinde yayınlamıştım. O ilk ve tek Sezai Karakoç ziyaretimde yanıma şiirlerin çevirisinin bulunduğu dergi-yi de getirmiştim.

Diriliş Yayınlarına girdiğimde kendimi biraz garip hissettim, Sezai Karakoç, yanında çalışan gençler, ve genç, hırslı bir Boşnak kızı. Uzunca sohbet ettik, mezheplerden kültürlere kadar, edebiyattan siyasete kadar. O arada bir parti, Diriliş Partisini kurduğunu öğrenmişim. Nedenini sorduğumda, partiler dışında siyasi konularda tartışıp konuşmak yasak olduğunu öğrendim. Demek ki o herhangi bir siyasi avantaj sağlamak amacı-

la, herhangi bir şekilde iktidara gelmek ümidiyle değil, sırf etik ve felsefe açısından siyasete yaklaşabilmesi amacıyla bir partiyi kurmuş. İnancı, muhafazakâr ama şükür ki bildiğimiz sağcı değil. Vatansever ama ırkçı değil. Siyaset görüşleri ideallerinden ibaret. Kirlenmez, kirletilmez. İnılmaz derecede etkilendim, doğrusu bugün bile inanıyorum ki kendini günahlardan korumak için mücadele eden bir mümine iktidarın verdiği güç ve imkânlarından tehlikeli bir imtihan olamaz. Hastalıklar, hapisler, savaşlar, sürgünler, aşk acıları, banknotlar bu siyasi başarılarla, şöhrete, iktidara nazaran çocuk oyuncuğu.

O güne kadar yayınevinde bulunan tüm kitaplarını hediye etti. Bir şekilde dönüşte götürdüm, büyük bir kısmını ofiste bırakmıştım. Orada bulunan kitaplar 17 Mayıs 1992 tarihinde el yazmalarıyla, Enstitümüzün kütüphanesiyle ve arşiviyle birlikte Sırp ordusu tarafından yakıcı roketlerle yakılmış. Başımın ucundan ayırmadığım Alinyazısı Saati hariç. Hep yanımdaydı.

Hep de yanımda. Ve otuz dört sene sonra değişen bir şey yok. Masal hâlâ aynı masal, kahramanları bir zerre kadar değişmedi. Bu arada farklı renk ve ulusa mensup Müslümanlar gibi bizim Bosnalı hemşehriler de kuş tüyleri yastıklarında ebedî uykuya daldırılmış. Yine bu arada kendimizi ümmet olarak tanımlayanlara küresel bir ağı içirilmiştir. Bu arada bizim de hemşehrilerimiz yaşlı ebeveynlerine arada bir çekler göndermeye başlamışlar. Huzurevlerindeki ebeveynler çeklerini işletmeciler kuşlara dağıtmış. Bu arada meydanlardaki ışık saçan sütunlar, hâlâ "Masal"ın ümit edilen, beklenen mutlu sonu.

Ve Kudüs Şehri, ve Gazze, ve Batı Şeria... Yüz küsür sene önce gibi Kan sızdırıyor kaburga kemikleri... / Zalime olan öcünü mazlumdaki almak / Zalim olmak ve en zalim olmak....

Hüküm ki:

Haksız yere bir insanı öldüren bütün insanlığı öldürmüş gibidir

Ve haksız yere insan öldürenin cezası ölüm

Ve fitne, Arzı fesada verme, daha büyük suç adam öldürmekten

Fitne bastırılıncaya kadar savaşın!

Yeryüzünden fesat kalkıncaya kadar

Ey insanlık, ey insanlar

En gündüzden daha gündüz,

Hakikatten daha hakikat

Müslümanlar.

Allah'ım, bu alinyazımızı değiştirecek bir hamle, bir düzen, bir dua var mı? O saat hiç gelecek mi? Rahat bir nefes alabilecek mi ümmet bu fenada?

1991 yılı, ta başından beri bizi sarsmıştı. Ağustos 1990'da Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesiyle başlayan süreç sonuçları bugünlere değin uzanan yeni bir dönemin başlangıcı oldu. "Çöl Fırtınası Harekâtı" adı verilen ABD öncülüğünde, İngiltere, Fransa, Suudi Arabistan, Suriye, Mısır'ın da aralarında bulunduğu 40'ı aşkın ülkenin dâhil olduğu koalisyon –II. Dünya Savaşı'ndan beri gerçekleşen en büyük askerî koalisyon olduğu söyleniyordu- gücü Irak'a karşı askerî harekât gerçekleştirdiler. Batılıların askerî varlığı bir milyon olarak duyuruluyordu. O sıralar dilimize Fransızca askerî bir kelime de yerleşti: "Sorti" yani belirli amaçlarla yapılan askerî uçuşlardan her biri anlamında. O zamanlar bu kelimenin önüne binli rakamlar eklenerek duyuruluyor, her seferinde rakamlar hızla yükseliyor neticede 100.000 sortiye ulaştığını hiç unutmuyorum.

Üstat'ın niçin "artık dolce vita-tatlı hayat" bitti dediğini anlamakla kalmamış derinden hissetmiştik ve yaşıyorduk. Gazeteler de küçük küçük haberler hâlinde Rusya ve Doğu Avrupa ülkelerinden 1 milyona ulaşan Yahudi nüfusun İsrail'e göç ettiği, ardından 15 bin Etiyopyalı Yahudi'nin İsrail'e nakledildiği bilgileri geliyordu. Irak bombalanıyor ve tek taraflı savaş televizyonlardan İngilizce olarak naklen yayımlanıyor; güya olanı biteni tuhaf edalı, sanki Batılılar bilhassa Amerika mahduriyete uğramış gibi ses tonlarına bu sözde mağduriyetin eşlik ettiği çevirmenler seslendiriyorlardı. Sabahlara kadar televizyon başındaydık. Üstat ocak ayı başında "İslam Âlemi"ne seslendiği "İslâm Ülkelerinin Başında Bulunanlara Çağrı"; dış dünyadaki gelişmeleri değerlendirdiği "Kritik Günler" ve iç politik gelişmeleri değerlendirildiği "Milleten Kopmuş Olan, Sine-i Millete Nasıl Dönebilir?"⁴ başlıklı birbirini tamamlayan ve komple bir perspektif çizen üç yazı kaleme aldı. Daha sonraki sayılarda "Körfez Savaşı" başlıklı yazısında "Batı, İslâm Âlemini bölmüş, bir çoğunu yanına almış, bir kısmını da tecrit etmiştir. Bu sebeple bu savaştan vazgeçmeyeceklerdir. İslam dünyası, tarihin en korkunç tehlikesiyle karşı karşıyadır. Moğol tehlikesinden ve Orta Çağ'daki Haçlı Seferleri'nden çok daha büyük bir tehlikeyle karşı karşıyadır İslam Dünyası."⁵ diyordu.

21 Ocak 1991'de Körfez Savaşı başlıklı basın bildirisi yayımlanmış tüm gazete ve dergilere gönderilmişti. Savaşın, Batılıların, üçüncü kez, petrol dünyası olan "İslam Âlemi"ni paylaşmak için başlattıkları bir 3. Dünya Savaşı olduğu söylendikten sonra "Âdeta dördüncüsü olmayan bu savaşta Türkiye'nin savaşa karışması, üslerini kullandırması, Batılıların suçuna iştirak etmesi" eleştirilmektedir. Türkiye için "ileride bu 3. Dünya Savaşı'nın bize bulaşması ihtimaline karşı hazırlıklı olması, tüm çabasını savunmaya yöneltmesi" tavsiyesinde bulunmaktadır.

6 Şubat 1991 tarihli başka bir bildiride de "Hiçbir uluslararası anlaşma ya da sözleşme bizi mecbur etmediği hâlde, Hükûmet'in, üsleri bu savaşa açması" eleştirilmekte, bu durumun onaylanamayacağı vurgulanmakta; "...en aşırılarından,

⁴ Bu üç yazı *Diriliş* dergisinin 4 Ocak 1991 tarihli sayısında yayımlanmıştır. 31 Ekim 1990-18 Ocak 1991, Sayı: 119-120.

⁵ *Diriliş*, 19 Ocak-15 Şubat 1991, Sayı: 121-122, s. 7-13.

en oportünistine kadar 8 partinin el ele, kucak kucağa, hiçbir düşünceye dayanmadan ve hiçbir kanıt belirtmeden, sadece tepki olarak, “savaşa hayır!” demelerini, sonra bazılarının bundan dönmüş gibi aradan sıyrılmaya çalışmalarını ibretle seyrediyor, ülkenin geleceği için hiçbir çözüm üretemeyecek duruma düşmüş bu partilerin arasında asla yerimiz olamayacağını belirtmeyi milletimize karşı bir görev biliyoruz.” denilmektedir.

Dergi sayıları boyunca böyle daha nice yazı kaleme aldı, medya için hazırlanan Diriliş Partisi bildirileri yayımladı. Bugün ve bilhassa “Gazze Soykırımı” başladığında dergi sayfalarında kalmış -önemli bir kısmı kitaplarda yer almıyor- bu minvaldeki yazılarına tekrar tekrar baktığımda bende hep aynı fikir ve his hâkim oluyor: Söylenmesi gereken 35 yıl önce söylenmiş. Keşke bütün bu fikirler ta o zamanlardan hızlı bir şekilde bir devlet ve millet politikası olarak karşılık bulabilseydi, adım adım izlenebilseydi. Sanattan düşünceye bilinç kapıları açılabilseydi ve gereken pratikler hayatımıza katılabilseydi. Galiba bizleri fikirler değil olaylar terbiye edecek. O zamanki günlük notlarımdan bazıları:

16 Ocak 1991, Çarşamba

“Dün saat 7.00’de ABD’nin Irak’a Kuveyt’ten çekilmesi için verdiği süre doldu ve bekleyiş başladı. Saldırı beklentisi yüksek. Telefon sesiyle uyandım. Üstat “Bağdat’ın bombalandığını CNN’den yayın yapıldığını” söyledi. Telefonu kapattıktan sonra televizyonu açtık saat 02.30’du. Savaşı naklen izliyorduk. Sonra Üstat gene aradı, “Star 1 televiyonu saldırının sadece Bağdat’a değil bütün Irak’a şamil olduğunu söyledi. Saldırı esnasında bir horoz sesi geliyordu, sen de duydun mu?” dedi. Duymuştuk. Gecenin karanlığında atılan bombaların ışıkları ekranlara çarpa çarpa ve patlama sesleri sabaha kadar sürdü.

17 Ocak 1991, Perşembe

Bugün Regaip Kandili. Büroda gün boyu savaş haberlerini izledik. Mecliste üslerin kullanımıyla ilgili savaş yetkisi de tartışılıyordu.

18 Ocak 1991, Cuma

Üstat bugün *Alınyazısı Saati*’nden 2. bölümü okudu. Şiirin son kısmına geldiğinde:

....

*Ve haberci diyor ki: n’oldu Bağdat
Nerde onu koruyan sur ve perde
İnsan ki yaşar eserde
İnsan nerde ve eser nerde*

*Devrilen her taş benim taşım
Yılın her ev benim
Benden yıkılıyor hepsi ben yıkılıyorum
Yıkılan benim*

*Ve haberci diyor ki: Yıkılan benim
Taşta suda hurmada*

*Kuş boğazında
Otomobil tekerinde petro zerresinde
Her zerrede ölen benim
Ölen Bağdat benim
Ve diyor ki haberci:
Yanan ay sönen gün benim
Çöken akşam gelen geceyim ben
Neden anlamadın bün bunları
Ey Bağdat'ın altın anahtarını küle çeviren.*

sesi boğuldu, okumaya kısa duraklar verip sık sık nefes aldı. Şiir bitti gözlerini bizde gezdirdi, “önceden söylemişiz” dedi. Derin bir sessizliğe gömüldük. Bir süre sonra da daha önce benim götürdüğüm *Niyazi Mısırî Divanı*’na eli gitti ve bazı bölümler okudu:

*Her seher bülbül gibi nalan olan anlar bizi... /... Açılan güller gibi handan
olan anlar biiz... / Ref edip ten cübbesin üryan olan anlar bizi... /... Ol
saray-ı vahdete mihman olan anlar bizi...*

Niyazi Mısırî bizi çok başka bir yere götürdü: Kendimizle baş başa bıraktı.

Akşam eve geldim. *Hızır la Kırk Saat*’in 35. saati bana teselli verdi.

21 Ocak 1991, Pazartesi

Bugün Irak’a saldırı hakkında Üstat’ın yazdığı bildiriye ajanslara ve gazetelere verdik. İnşallah yarın yayımlanır.

8 Mart 1991, Cuma

Bugün cuma namazını Ayasofya Camisi’nde kıldık. Bir bölümünün açıldığını söylemişlerdi. Giderken Üstat Ayasofya’nın 12 Eylül’den önce açıldığını 12 Eylül’le birlikte kapatıldığını anlattı. İmam Mahmut Toptaş Hoca idi. Hutbede “Kafirun” suresinin mealinden “*sabah namazında, sünnet gereğince namazın ilk rekatında Kafirun, ikinci rekatta İhlas suresi okunduğunu, mümin kişinin böyle yaparak ‘Ey gavurlar ben size benzemem diyerek güne başladığını’* izah etti. O samimi sesiyle “*Allah plan kurucuların en plan kurucusudur ve büyük planları bozar*” deyişi moral vericiydi.

Diriliş’in İstanbul İl Merkezi Klodfarer’den Şehzadebaşı’ndaki kiralanan yere taşınacak.

14 Mart 1991, Perşembe

Bursa Osmangazi ilçe teşkilatının kuruluşu sebebiyle yarın Üstat’la Bursa’ya gideceğiz. Ömer büroda kalacak. Mevlüt gelmiyor. Halil’in de nişanı var. Akşamdan hazırlıklarımı yaptım.

15 Mart 1991, Cuma

Cuma namazından sonra yola çıktık. Üstat, Yener Sonuşen ve Şerafettin Aktaş Bey’le Kadıköy’e geçtik. Ebubekir’in arabasıyla Darıca üzerinden araba

vapuruyla Yalova'ya gittik. Orada bizi Bursa İl Başkanı Recep Oynan, Gürbüz Bey, Cafer Barlas karşıladı. İkinci namazını Gemlik yakınında Engürücük Köyü'nde kıldık. Bir çınarın altında biraz oturduk. Ruh alıcı bir yerdi. Akşama doğru Bursa'daydık. Parti kalabalıktı. *Diriliş*'ten tanıdığım birçok arkadaş kimi İstanbul'dan, kimi Sakarya'dan gelmişti. Osman Bayraktar, İbrahim Usul, Durmuş Günay, İrfan Pamuk, Şeref Çelik. Üstat'ın kardeşi Ali Kemal Bey ve yeğeni Abdülaziz Bey Antalya'dan; Sali Erbil, Süleyman Gül, İsmail Kesim Beyler de Ankara'dan gelmişlerdi. İsmi bilmediğim nice insan gelmişti. Fakülteden simaen tanıdığım şair İhsan Deniz'i de gördüm. Oldukça canlı muhabbetli bir ortam meydana geldi. Üstat'ın heyecanı, coşkusu tamdı. Her zaman olduğu gibi Refah Partisiyle ilgili sorular çoğunlukta idi.

18 Mart 1991, Pazartesi

Bugün bürodaki hava çok güzeldi. Halil nişanını anlattı. Bursa'yı konuştuk. Üstat'ın Bursa'dan dolayı morali yerindeydi. Çiğ köfte yaptık. Yarın ramazan başlıyor.

14 Temmuz 1991, Pazar

Dün Bursa Fomara Meydanı'nda Diriliş Partisi mitingindeydik. Bu partinin ilk mitingi. Üstat; Adapazarı, Eskişehir ve İstanbul'da da yapmak istiyor. Başlığı ya da adı "Kutlu Millet Gerçeği" Bugün *Cumhuriyet* gazetesi küçük bir haber yapmış. Haberin başlığı: "Mitingi Polis İzledi" Katılımın azlığını bu şekilde sunma yolunu tercih etmiş. Meydan dolmadı, böyle bir beklenti de yoktu zaten. 500-1000 arası diyenler oldu.

Bugün Pazar olduğu için ikindileyin Üstat aradı. Bursa'daki arkadaşlar söylemişler. Mitingi iki Bursa gazetesi haber yapmış. *Olay* gazetesi "Diriliş Partisi Mitingi Sessizdi", *Hakimiyet* gazetesi Üstat'ın bir cümlesiyle başlık atmış "Bursa Manevi Başkentimiz" *Cumhuriyet* gazetesinin için "Kötü niyetli bir başlık, ama yapacaklar, gelişip büyüse daha nelerle karşılaşırız, şimdi küçük gördüklerinde bu kadarıyla yetiniyorlar." dedi.

22 Temmuz 1991

Üstat, 13 Temmuz'daki Bursa Fomara Meydan Konuşması'ndan hareketle Ağustos ayında Adapazarı'nda planlanan meydan konuşması için şiir okuması yönündeki teklife "Benim şiirim hamasi şiir değil, o yüzden meydanlarda okunamaz. Belki ilerde şiirler arasından iyi bir seçim yapılarak olabilir." dedi. Bugün şiir hâkimdi konuşmalara.

"Hızır'la Kırk Saat'teki 12. saatin tümü düzeltme yapılmadan aynen yayınlanmıştır."

"Taha'nın Kitabı'ndaki 'Taha'nın Ölümü' bölümünün konusu Şark'tır."

O an içimden akşam eve gidince bir de bu bilgiyle okuma isteği geçti. Birazdan okuyacağım.